

INTERVIEW

HENDRO MUNSTERMAN nd.nl/geloof BEELD DEBORA DIJKSTRA

Nooit klaar met seksueel misbruik

De Duitse jezuïet Hans Zollner is priester en psycholoog. Hij leidt een universitair centrum dat zich met seksueel misbruik bezighoudt en is lid van de pauselijke misbruikcommissie.

► ROME

'Tussen 2004 en 2010 heb ik alle krantenberichten over seksueel misbruik verzameld', vertelt Hans Zollner 's avonds laat op zijn werkkamer. De prestigieuze pauselijke universiteit Gregoriana in het hartje van Rome ligt er op dit tijdstip donker en verlaten bij. 'Het viel me op dat media zich slechts op het verleden concentreerden en dat er nauwelijks over een veilig heden of over de toekomst – en dus over preventie – werd gesproken', zegt de Beierse priester-psycholoog. Er was bovendien veel desinformatie. Zollner: 'Men sprak constant over pedofilie, terwijl pedofilie getalsmatig gezien slechts een klein deel is van alle seksueel misbruik van minderjarigen: voor zover we dat nu kunnen zien zo'n 8 tot 10 procent.' 90 procent is efebophilie: misbruik van jongeren bij wie de puberteit al is begonnen. Ook over het aantal misbruikende rooms-katholieke geestelijken bestaan nogal wat vooroordelen. Zollner: 'Voor zover we nu weten zijn de percentages misbruikers in de beroepsgroepen vergelijkbaar en zijn er helaas niet minder, maar ook niet meer misbruikers onder priesters dan bijvoorbeeld onder leraren, sporttrainers of psychologen.' Verre-

'Het probleem van seksueel misbruik zal helaas nooit opgelost zijn.'

weg het meeste misbruik vindt echter plaats binnen de familiecontext. Misbruik is een wijdverbreid verschijnsel, vertelt Zollner. 'Volgens cijfers van de Europese Unie wordt één op de vijf jongeren seksueel misbruikt en in India spreekt de regering zelfs over 52 procent. Dat zijn 240 miljoen kinderen die seksueel misbruikt worden.' Zollner verbaast zich: 'Die aantallen, daar heeft niemand het over. Niemand interesseert zich ervoor.'

Maar het feitelijke aantal misbruikgevallen is onbekend, omdat niet bekend is hoeveel verborgen blijft. En er is nog veel meer onzeker. 'We weten niet hoeveel mensen zich aangehouden voelen tot kinderen en jongeren. We weten ook niet hoe ze therapeutisch behandeld kunnen worden', zegt de wetenschapper.

Is het celibaat een van de oorzaken van kindermisbruik?

'Vanuit wetenschappelijk oogpunt stel ik vast dat het celibaat niet leidt tot kindermisbruik. Wel is het volgende opvallend: de gemiddelde leeftijd van een voor het eerst misbruikende priester is 39 jaar. Dat is dus gemiddeld zo'n vijftien jaar na zijn priesterwijding. Deze mannen leven dus, sinds het begin van hun priesteropleiding, minstens twintig jaar celibatair. De gemiddelde leeftijd bij andere beroepsgroepen zoals sporttrainers en leraren ligt rond de 25 jaar. Dat betekent dat de opleiding van priesters en hun gewetensvor-

Vele miljoenen kinderen worden seksueel misbruikt, zegt Hans Zollner, priester en psycholoog. 'Die aantallen, daar heeft niemand het over. Niemand interesseert zich ervoor.'

ming het misbruik, gemiddeld, rond 15 jaar weet uit te stellen bij hen die deze neigingen hebben.'

Hoe is dat te verklaren?

'Er is natuurlijk de vraag wat er gebeurt wanneer iemand veertig

wordt. Priesters ervaren bovendien steeds meer werkdruk en voelen zich eenzaam. Sommigen vluchten in de alcohol, anderen in geld en bezit, nog weer anderen in seks – met volwassenen of jongeren. In het seminarie hebben ze hun geestelijk leven op

peil weten te houden, maar daar wordt in de jaren erna eigenlijk veel te weinig aan bijgeschoold. Tegen bisschoppen zeg ik altijd dat screening in seminaries nodig is, maar dat het net zo belangrijk is dat er ook daarna verder wordt gevormd.

Het is opvallend dat het seksueel misbruik buitenproportioneel hoog was bij priesters van Ierse afkomst: zowel in Ierland zelf, maar ook in plaatsen als Australië en Boston. Dat komt waarschijnlijk doordat de Ierse kerk gedurende meerdere eeuwen alles domineerde in de samenleving en als morele autoriteit een ongelofelijke machtspositie had. Dat betekent dat misbruik, en ook het toedekken ervan, vooral voorkomt waar een repressief en afgesloten systeem heerst.

Dat geldt voor de kerk, maar ook elders. Wat we bij Oxfam gezien hebben komt doordat de systemen niet transparant waren. De reputatie van Oxfam bleek te belangrijk. Ze zijn afhankelijk van giften en kunnen zich geen schandaal veroorloven. Dat gebeurt als het systeem groter en belangrijker wordt dan de mens. En dat geldt ook voor de Grünen in Duitsland en voor de Franse blauwhelmen in Afrika. De eerste reactie is altijd: onder de pet houden.'

Hoe komt het dat het beeld van de katholieke kerk hieronder zoveel meer lijdt dan dat van andere instituties?

'Omdat elders zaken als individuele gevallen gezien worden. Maar elke priester staat automatisch symbool voor de gehele kerk. Dat is niet zo bij een leraar, niet bij een sporttrainer, niet bij ouders. Bovendien worden wij met een andere meetlat gemeten. Wanneer men constant zegt dat je seksueel dit en dat niet mag doen, dan is de valhoogte en de teleurstelling over de kloof tussen ideaal en werkelijkheid groot. Mensen hebben terecht een grotere verwachting van ons, juist omdat wij in dat bereik hogere verwachtingen uitdragen en preken.'

Critici zeggen dat paus Franciscus te laks is in zijn omgang met misbruik.

'Ik denk dat dat niet waar is. Het onder paus Benedictus bereikte niveau in de strijd tegen misbruik staat nu overal buiten discussie. En de zaken die Franciscus in gang heeft gezet worden veelal niet waargenomen. Zoals het instellen van de misbruikcommissie. Franciscus heeft ook alle bisschoppenconferenties gevraagd een contactpersoon voor de commissie te benoemen. En zo zijn er meer zaken. Maar er zijn ook onredelijke verwachtingen. Elk individueel geval wordt gezien als bewijs dat het probleem nog niet is opgelost. Maar het probleem van seksueel misbruik zal helaas nooit opgelost zijn.'

De kerk zal met dit thema nooit klaar zijn?

'De mensheid zal met dit thema nooit klaar zijn! Vooral in Amerika denkt men dat met rechtsnormen en voorschriften het thema volledig onder controle is te krijgen. Natuurlijk moeten we alles doen wat mogelijk is, maar we moeten ook rekening houden met het feit dat het uitvaardigen van regels nooit genoeg zal zijn. Het gaat erom een cultuur te kweken van opmerkzaamheid en zo groot mogelijke veiligheid voor jonge mensen.' <

HANS ZOLLNER: THEOLOG, THERAPEUT, DOCENT EN BESTUURDER

Hans Zollner (51) studeerde theologie in zijn geboortestad Regensburg en in Innsbruck. Hij trad in 1990 in bij de jezuïeten in Neurenberg. Na twee jaar noviciaat en twee jaar studentenpastoraat stuurde zijn provinciaal – zelf een psycholoog – hem naar Rome om er psychologie te studeren aan het instituut waar hij nu zelf doceert. 'In die jaren deden wij hier onderzoek naar seksuele preferentiestoornissen, waaronder pedofilie,

voyeurisme, fetisjisme, en masochisme', vertelt Zollner.

Later begon Zollner ook met individuele therapeutische begeleiding en kwam zo in contact met misbruikslachtoffers. Terug uit Rome werkte hij als schoolpastor in Zuid-Duitsland en later in India. In 2003, na zijn promotie in Innsbruck, kwam hij terug naar het psychologisch instituut van de pauselijke universiteit Gregoriana om er te doceren. Hij

leidt het Centre for Child Protection aan deze universiteit en is sinds 2014 lid van de pauselijke commissie voor bescherming van minderjarigen.